

IL-BRAVI FID-DAR TA' LUČIJA

(Kelma b'kelma mill-*"Promessi Sposi"* tal-Manzoni Taqs. VII
ghan-nofs)

Ton, ton, ton, ton: in-nies tar-raħal jaqbzu bil-qieghda fuq is-sodda; iż-żgħażaġħ, mixħutin fil-mitben, itawlu widnejhom, iqumu bil-wieqfa — X'gara? x'gara? Il-qampiena ddoqq it-tokki Nar? hallelin? imtarrfin? — Bosta min-nisa jiftħu għalnejn, jitolbu lil żwieġhom li ma jiċcaqalqux, li jhallu jidnejn lill-oħrajn: xi whud iqumu u jmorru fit-tieqa: il-ġwejjef, bħal kieku qagħdu għat-talb, jerggħu għal taħt il-għata: l-aktar seksieka u l-aktar irġiel jinżlu jaqbd u l-midra u l-azzarin, bħal jidnejn għall-hsejjes: l-oħrajn jibqgħu jaraw.

Izda, qabel ma dawk hejjew ruħhom, qabel ukoll ma kien stembħu sewwa, il-hoss kien wasal f'widnejn oħrajn, li kien jishru, mhux il-bogħod, fuq riġlejh u lebsin: il-bravi banda Anježa u Perpetwa f'oħra. Nghidu qabel, fil-qasir, x'qagħdu jagħmlu dawk, mindu hallejnichom, biċċa fil-għorfa u biċċa fil-hanut ta' l-ikel. Dawn it-tlieta, meta raw il-bibien ta' barra kollha magħluqa u t-triq baħħ, ħarġu bil-ġri, bħal kieku ntebħu li ddawru u jgħidu li jridu jfittxu jmorru d-dar għamlu dawra mar-raħal, bħal jaraw sewwa jekk kienx ingabar kullhadd; u tabilhaqq, ma ltaqgħux ma' ruħ, anqas ma semgħu l-iċken hoss. Għad dew ukoll, qajl qajl, minn quddiem id-dwejra sqajra tagħna l-aktar hiemda fost kollha, għaliex ma kien hemm fiha hadd iżżejjet Marru nbaġhad, bla ma jgħawġu, l-għorfa, u għarrfu b'kollok lill-Grisu. Dlonk, dan qieghed f'rasu biċċa ta' kappell daqsien fuq dahru mantar ta' l-inċirata, miżrugħ qxur tal-gajdr qabad hatar ta' pellegrin, qal: — immorru ta' rġiel: ara titni fuq, u għajnejkom fija, — mexa l-ewwel wieħed, l-oħrajn warajh u, f'daqqa waħda, waslu d-dwejra, minn triq biswit dik minnha kienet tbiegħdet it-tajfa żgħira tagħna, sejra hija wkoll tilhaq biċċa dmir li kellha. Grisu waqqaf in-nies tiegħu f'it il-bogħod, għadda l-quddiem waħdu halli jitkixxef, u, jilmu kullimkien baħħ u hiemed barra, gāgħal jersqu tnejn minn dawn il-hajjiena, amarhom li jaqbzu bla hoss il-ħajt li kien jagħlaq il-bitha, u, kif jinżlu ġewwa, li jistaħbew f'rokna, wara tina mwaqqra, li fuqha kien tafa' għajnejh fil-għodu. Hekk kif għamel dan, habbat qajl qajl, bil-fehma li jgħid li hu pellegrin li tilef it-triq

li jitlob li jiskennuh sa ma jisbaħ. Hadd ma jwieġeb: jargħa' jħabbat f'it aktar bil-qawwi; anqas qizd. Imur inbaġhad isejjaħ it-tielet minn dawk il-halliela u qattiela, iġagħlu jinzel fil-bitha, bħat-tnejn l-oħra, u jaqla' qajl qajl is-sokkara, biex ikunu jistgħu jidħlu u johorġu bla xkiel. Kollox isir b'għaqal kbir, u kollox jimxi ħarir. Imur isejjaħ lill-oħrajn, idahħalhom miegħu, jibgħathom jinħbew ma' ġenb ta' l-ewwel; jersaq qajl qajl lejn il-bieb li jati għat-triq, jonsob ħdejh żewġ għases min-naħha ta' ġewwa; u jibqa' sejjer għall-bieb tal-għorof t'isfel. Iħabbat ukoll hemm, u jistenna: kien jista' jistenna qatigħ. Jaqla' bla l-iċken hoss dak il-bieb ukoll: hadd minn ġewwa ma jgħid: min hemm?; ma tinsamāx ruħ: ma tistāx tmur aħjar. Nimxu mela: — st, — isejjaħ lil dawk ta' taħt it-tina, jidħol magħhom fil-għorfa t'isfel, fejn, fil-għodu, ruħ ħażina, kien ittallab dik il-loqma ħobż. Johroġ mill-but lixxa, żnied u kubrita, jixgħel imnara żgħira li kellu, jidħol fil-għorfa l-oħra, tal-ġewwa minn dik, biex jagħmel tajjeb lil n-nifsu li m'hemm fiha hadd: m'hawn hadd. Jargħa' l-ura, imur għall-bieb tat-taraġ, iġharrex, iressaq widnejh: hadd u skiet. Iħalli żewġ għases oħra isfel, iġagħal jimxi warajh lil Grinjakoku, li kien *bravu* mill-inħawi ta' Bergamu, li hu biss kellu jhedded, isikket, jamar, f'kelma waħda, jitkellem, sabiex kliemu kien jista' jgāgħal tifhem lil Anježa li kienu mibgħutin minn hemm. B'dan ma' ġenbu, u l-oħrajn warajh, Grisu jitla' qajl qajl, jidgħi f'qalbu għal kull targa' li ċcaqcaq, għal kull medda ta' riġel ta' dawk il-għafsin li tagħmel hoss. Fl-aħħar wasal fuq nett. Hawn il-libru. Jinbotta ħafif il-bieb li jati għall-ewwel għorfa; il-bieb jerħi, jibexxaq: iqieghed għajnu; dlam ċappa: iqieghed widintu, biex jisma' jekk xi hadd hux jonhor, jieħu n-nifs, jiċcaqlaq hemm ġew; xejn. Nimxu mela: iqieghed l-imnara quddiem wiċċu, biex jara, minngħajr ma jarawh, jistaħ berah il-bieb, jilmah sodda; jintafa' għal fuqha: is-sodda magħmula u watja, bix-xaqliba mdawra, u mifruxa fuq l-imħaded. Jiġbed spallejh, idur fuq sħabu, jegħmiżhom li sejjer jara fil-għorfa l-oħra, u biex jiġu warajh minngħajr qizd; jidħol; itenni jagħmel bħal qabel, isib xorta. — X'il-mniegħel? — iġhid inbaġhad: ewilla xi kelb lagħabna u mar kixifna? — Jaqbd u l-koll, b'inqas ħsieb, iħarsu u jgerfxu f'kull rokna, jagħqilbu d-dar ta' taħt fuq. Waqt li dawn mehdijin f'dan, it-tnejn li qegħdin jagħmlu l-għassa, fil-bieb tat-triq, jisimgħu taħbit imgħaġġel ta' riġlejn, li qieghed joqrob bil-heffa; jistħajlu li, hu min hu, jibqa' għaddej; ma jittiesfux, u, għal dak li jista' jkun, iżommu ruħhom imhejjijn. U tabilhaqq, it-taħbit waqaf sewsew mal-bieb. Kien Duminku li

b ut minn patri Kristofru biex [L•
kien ej biltfirj'. *A|Ia> i()ttxu ja arbu minn od.d^
M. temg n.sahalli. * 'nvent> g a|jeX... il-ghaliex tafuh. j a ,
jmorru jinftabru, go i abbat, u j ossha ti aqlaq rj.
" Tims emer " maqlug a. -Hawn x'hawn? Ha se
fih; u j.tfa l "ieD B ^ i u oss d)onk m.
|'l'dd i * | f/ H minn taht ilisien, wie ed ,
r,"n
* f | t r -u3Sb* ig idulu bMe en ta' the ddJ
i int mejjet - Hubil-maqlub iwer aq twer in,
& hafnuh ji.fag lu idufuq alqu l 1-ie or
; S n. daqs,ex. biex -be g u. It-t.fel j.tr.eg ed q l s u wer,
u anqas biss ifittex li jRf-ajjat ; lida, m bla waqt, galil
b'lehen li m'g andux x'jaqsam, j.nsama dak l-ewwel tot
ta' qampiena, inbag ad xebg a tokki w.e ed wara l-.e or. tf
hu fin-naqas ja seb ha in, jg id il-qawl m.lan. : .1-w.e ed u 1-ie ,
dawk il-hajjiena deherlu li qieg ed j.sma' f'dawk it-tokki ismd
kuujomu u laqmu; jililqulu dirg ajh li l Duminku, ji bdu |J
tag hom bil-heffa, jift u idejhom u alqhom, iharsu f'wi xulnj
u j.tilqu b' irja g ad-dar, fejn kien hemm il-bi a l-kbira <
t.ula. Duminku jo ro ji ri mat-triq, g an-na a tal-kampnr
fejn hekk jew hekk xi add kellu jkun hemm. Dawk il-frieg f
1-o ra likienu qeghdin iqallbu d-dar, minn fuqs'isfel, it-toi
wahxi kien laqathom xorta wahda: jirihxlu, jixxerrdu, jahbtu m|
xulxin : kull wiehed ifittex l-iqsar triq biex jasal ghall-bieb. l
tnhid kienu kollha nies im arrba u m dorrija turi snienha ; iil
ma setghux i omnu. bil-bi a' ta' sara, li ma kenux jistd
jisthajlu x'kienet sewwa, u li ma kenitx alliethom jarawha fl
mill-boghod, qabel ma iet fuqhom. Riedet tkun is-setg a kollt
ta' Gris u biex i ommhom flimkien, hekk lijer g u t-ura kif eg
majaharbux. Bhall-kelb limiexi ma' mer la q ieqe , ji rii
l hawnu issa l-hinn wara dawk lijixterdu; lildak jaqbdu bi ta
m.nn widmtu, u ji bdu g all-mer la; lil dan jinbuttah b'ge*
m ; jmba lill-iehor li fil-waqt hiere mill-qabda; hekk il-P
egr.n jahfen w.ehed minn dawk, likien g oddu la aq il-gf^{ia,t}
^ M u k r ; t e i | . , r a bil-atar wie ed, tnejn likienu tf|
Uinn n n t 3: 'K^jjiat lill-o rajn lisejrin ji ru 'l h*<
i ha n r t , a j r m a i a f , , K a l f e j i " : hekk li abarhom ilkoll {
22 ilkol'fl t " " 1 ^ - isaw! 'M-toH fl-idein. i M *
M « IrSu / - " k . e n : U j . b a ^ a d immorru: hekk g andna f
jekk L I l h o m T n / J e k k " i n ^ a q d . . . boloh li intom? *
n -lluhom jaqbduna wie ed wiehed, imqar in-nies W*

ilaghbulna. Ghajb g alikom, Warajha, u flimkien. - Wara din
it-te i a qasira, marqag ad fir-as, u are l-ewwel wie ed
ld-dwejra, kifg idna, kienet f'tarf ir-ra al ; Gris u qabad it-triq
ji kienet tie u g al barra, u kollha tqassmu u baqq u mixjin
hekk warajh.

Dun Pawl

X'QASMA TA' QALB!

Kien hemm darba xi lilakien jara u 1-anqas jisma' i jed,
U kellu ri lejh jirtog du. L-imsejken, meta kienji i biex jiekol,
kien ixerred ii-minestra fuqil-mejda, u drabi wkoll ti allas ma'
wi u g aliex 1-img arfa f'idejh kienet donnha qasba fir-ri.
Il-kenna bdiet tistmerru u ibnu wkoll, u fl-a ar ma reduhx
i jed mag hom fil-mejda u kellu jibda joqq od f'rokna jiekol
daqxejn tisjir f'iskutella : i da darba wa da li idejh kienu jirtog -
du iktar, 1-iskutella eiqitlu minn idu u saret b ejje — Jommi !
hemm trid tisina' x'ilsien telqet il-kenna : ix-xwejja anqas biss
wie eb, g addas rasu u demg a fe et fuq xfar g ajnejh u
tniehed tnehida! Il-g ada fettxew xtraw siett tal-landa u qaluu :
"Dan issa ma tfarrkux !"

Dik i Uejla iben ix-xi u 1-kenna lem u lil binhom mix ut
fl-art, qieg ed jilg ab bil-b ejje ta* 1-iskutella. "X'int tag mel
hemm?" Staqsieh missieru. "Qieg ed inwa al ll-b ejjec ta
1-iskutella biex meta nilhaq ra el nati 'l missieri u 1 omnn lejn
jieklu !"

H-missier u 1-ommtaw arsa lil xulxin, ma fel ux iktar
'ommu, infexxu jibku Hadu mill- did 'in-nannu mag hom
fuq il-mejda u minn dak il-jum il-quddiem ma idux lktar
ia qruh.

(H-Belt.)

C. M.D.